

# הלכות תפלה וברכת כהנים פרק ה

## פרק ה

### ח' דברים ליזהר בהם

א.

שמונה דברים צריך המתפלל להיזהר בהם ולעשותם, ואם היה דחוק, או נאנס, או שעבר ולא עשה אותם - אינן מעכבין. ואלו הן,

- [א] עמידה,
- [ב] ונוכח המקדש,
- [ג] ותיקון הגוף,
- [ד] ותיקון המلبוש,
- [ה] ותיקון המקום,
- [ו] והשוית הקול,
- [ז] והכריעה,
- [ח] וההשתחויה:

## [א] עמידה

ב.

עמידה כיצד? אין מתפללין אלא מעומד.

היה יושב בספינה או בעגלה,

אם יכול לעמוד - יעמוד,

ואם לאו - ישב במקומו ויתפלל.

חולה מתפלל אפילו שוכב על צידו, והוא שיכול לכוון את דעתו.

וכן הצמא והרעב - הרי הן בכלל חולין,

אם יש בו יכולת לכוון את דעתו - יתפלל,

ואם לאו - אל יתפלל עד שיאכל וישתה.

היה רכוב על הבהמה, אף על פי שיש לו מי שיאחז בהמתו - לא ירד, אלא

יושב במקומו ומתפלל, כדי שתהא דעתו מיושבת עליו:

## [ב] נוכח המקדש

---

ג.

נוכח המקדש כיצד,

היה עומד בחוצה לארץ - מחזיר פניו נוכח ארץ ישראל ומתפלל.

היה עומד בארץ - מכוון פניו כנגד ירושלים.

היה עומד בירושלים - מכוון פניו כנגד המקדש.

היה עומד במקדש - מכוון פניו כנגד בית קודש הקדשים.

סומא, ומי שאינו יכול לכוון את הרוחות, והמהלך בספינה - יכוון ליבו כנגד

השכינה ויתפלל:

## [ג] תיקון הגוף

---

ד.

תיקון הגוף כיצד,

כשהוא עומד בתפילה צריך לכוון את רגליו זו בצד זו,  
ונותן עיניו למטה, כאילו הוא מביט לארץ,  
ויהיה ליבו פנוי למעלה, כאילו הוא עומד בשמים,  
ומניח ידיו על ליבו כפותין, הימנית על השמאלית,  
ועומד כעבד לפני רבו באימה ויראה ופחד,  
ולא יניח ידיו על חלציו:

## [ד] תיקון המלבוש

ה.

תיקון המלבוש כיצד,  
מתקן מלבושיו תחילה, ומציין עצמו ומהדר, שנאמר "השתחו לי" בהדרת  
**קדש** (תהלים כ"טב').  
ולא יעמוד לתפילה באפונדתו,  
ולא בראש מגולה,  
ולא ברגלים מגולות, אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו לפני גדולים אלא  
בבית הרגלים.  
ובכל מקום לא יאחז תפילין בידו, או ספר תורה בזרועו, מפני שליבו טרוד  
בהן, ולא יאחז מעות וכלים בידו.  
אבל מתפלל הוא בלולב בידו בימות החג, מפני שהיא מצות היום.  
היה משוי על ראשו והגיע זמן התפילה,  
אם היה פחות מארבעת קבין - מפשילו לאחוריו ומתפלל,  
היה ארבעת קבין - מניחו על גבי קרקע ואחר כך יתפלל.  
דרך כל החכמים והתלמידים שלא יתפללו אלא כשהן עטופין:

1.

תיקון המקום כיצד,

יעמוד במקום נמוך,

ויחזיר פניו לכותל.

וצריך לפתוח חלונות או פתחים כנגד ירושלים כדי להתפלל כנגדן, שנאמר

”וכוין פתיחן ליה בעיליתיה נגד ירושלם” (דניאל ו:1א) .

וקובע מקום לתפילתו תמיד.

ואין מתפללין לא בחורבה, ולא לאחורי בית הכנסת אלא אם כן החזיר פניו

לבית הכנסת.

ואסור לישיב בצד העומד בתפילה, או לעבור לפניו, עד שירחיק ממנו ארבע

אמות:

2.

לא יעמוד במקום גבוה שלשה טפחים או יתר ויתפלל, לא על גבי מיטה ולא

על גבי כיסא.

היה בנין גבוה -

אם יש בו ארבע אמות על ארבע אמות, שהוא שיעור הבית - הרי הוא

כעלייה, ומותר להתפלל בו.

וכן אם היה מוקף מחיצה מכל רוחותיו, אף על פי שאין בו ארבע אמות

- מותר להתפלל בו, מפני שאין גבהו ניכר, שהרי חלק רשות לעצמו:

3.

האומנין שהיו עושין בראש הכותל או בראש האילן והגיע זמן תפילה -

יורדין למטה ומתפללין, וחוזרין למלאכתן.

ואם היו בראש הזית או בראש התאנה - מתפללין במקומן, מפני שטרחן מרובה.

ומה הן מתפללין,

אם היו עושין בסעודתן בלבד - מתפללין שלש תפילות של תשע עשרה ברכות,

היו עושין בשכרן - מתפללין הבינו.

ובין כך ובין כך אין יורדין לפני התיבה, ואין נושאים את כפיהן:

## השוית הקול

---

ט.

השוית הקול כיצד,

לא יגביה קולו בתפילתו, ולא יתפלל בליבו, אלא מחתך הדברים בשפתיו, ומשמיע לאזנו בלחש.

ולא ישמיע קולו, אלא אם כן היה חולה, או שאינו יכול לכוון את ליבו עד שישמיע קולו, הרי זה מותר.

ובלבד שלא יהיה בציבור, כדי שלא תיטרף דעתן מקולו:

## כריעה

---

י.

כריעה כיצד, המתפלל כורע חמש כריעות בכל תפילה ותפילה.

בברכה ראשונה בתחילה ובסוף,

ובהודיה בתחילה ובסוף,

וכשגומר התפילה כורע, ופוסע שלש פסיעות לאחוריו כשהוא כורע, ונותן שלום משמאל עצמו, ואחר כך מימין עצמו, ואחר כך מגביה ראשו מן הכריעה.

וכשהוא כורע בארבע הכריעות, כורע בברוך, וכשהוא זוקף, זוקף בשם. במה דברים אמורים, בהדיוט, אבל כהן גדול כורע בתחילת כל ברכה ובסוף כל ברכה.

והמלך, כיון ששחה בראשונה, אינו מגביה ראשו עד שגומר תפילתו:

יא.

ולמה נותן שלום לשמאלו תחילה? מפני ששמאלו היא ימין שכנגד פניו, כלומר שהוא עומד לפני המלך, נותן שלום לימין המלך ואחר כך לשמאל המלך, וקבעו שייפטר מן התפילה כמו שיהיו נפטרים מלפני המלך:

יב.

כל הכריעות האלו, צריך שיכרע בהן עד שיתפקפקו כל חוליות שבשדרה וייעשה כקשת.

ואם שחה מעט וציער עצמו ונראה ככורע בכל כוחו, אינו חושש:

יג.

השתחויה כיצד, אחר שמגביה ראשו מכריעה חמישית, יושב לארץ, ונופל על פניו ארצה, ומתחנן בכל תחנונים שירצה.

כריעה האמורה בכל מקום - על ברכים.

קידה - על אפים.

השתחויה, זה פישוט ידיים ורגלים - עד שנמצא מוטל על פניו על הארץ:

כשהוא עושה נפילת פנים אחר תפילה, יש מי שהוא עושה קידה, ויש מי שהוא עושה השתחויה.

ואסור לעשות השתחויה על האבנים אלא במקדש, כמו שביארנו בהלכות עבודה זרה .

ואין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו, אלא אם כן הוא יודע בעצמו שהוא צדיק כיהושע, אבל מטה הוא פניו מעט, ואינו כובש אותם בקרקע. ומותר לאדם להתפלל במקום זה, ולנפול על פניו במקום אחר:

מנהג פשוט בכל ישראל שאין נפילת פנים בשבתות ובמועדות, ולא בראש השנה, ולא בראשי חדשים ובחנוכה ובפורים, ולא במנחה של ערבי שבתות וימים טובים, ולא בערבית שבכל יום.

ויש יחידים שנופלין על פניהם בערבית.

וביום הכיפורים בלבד נופלין על פניהם בכל תפילה ותפילה, מפני שהוא יום תחינה ובקשה ותענית: